

«Διάλογος» υποταγής ή κοινωνικοί αγώνες;

Η ιστορία δεν εναναλαμβάνεται. Αυτό το ξέρουμε καλά όλοι. Κι όσοι επιχειρούν ατομικά (ή ομαδικά) να μιμηθούν πρωταγωνιστές άλλων εποχών, ή να «δημιουργήσουν» ξανά κοινωνικά φαινόμενα και ιστορικά γεγονότα αλλοτινών καιρών είναι άπειρες φορές αποδειγμένο πού οδηγούνται και πώς κατατονούν.

Γνωρίζουμε από την ιστορία το ρόλο που έπαιξε ο Γάλλος φιλόσοφος και παιδαγωγός, με τη στενή και πλατιά έννοια, Ζαν Ζακ Ρουσό. Αστός ριζοσπάτης και πρόδρομος της μεγάλης Γαλλικής Επανάστασης έδωσε με το «Κοινωνικό Συμβόλαιο» και τ' άλλα έργα του τα φώτα και τα ιδεολογικά όπλα στους Γακωβίτες για την ανατροπή του φεουδαρχικού καθεστώτος. Πολέμησε σθεναρά και σταθερά το αρχοντολόι και τη μοναρχία, αγωνίστηκε για την αστική δημοκρατία και την κοινωνική αλλαγή.

Δύο αιώνες αργότερα, ένας σοσιαλιστής, που υποτίθεται πως θα πάρει το μέρος των εργατών, κορυφαίο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ και πρόην υπουργός του, ο Κώστας Σημίτης, γράφει ένα άλλο «κοινωνικό συμβόλαιο» μ' ένα δισέλιδο άρθρο στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» (της 4/10/1992, με τον τίτλο «Κοινωνικός διάλογος ή κοινωνία του μονολόγου»), για να κηρύξει τη συναίνεση, το συμβιβασμό, την υποταγή. Κάπου, μια, δυο φορές αναφέρεται άτονα και ξεψυχημένα και η λέξη αλλαγή ή «κοινωνική αλλαγή», αλλά καθόλου δεν εννοεί αυτό που πρέπει να σημαίνει η λέξη. Στον αρθρογράφο δεν αρέσει καθόλου ο κοινωνικός αγώνας, η πάλη των εργαζομένων για τα ζητήματά τους, πάλη που τη βαρτίζει προκαταβολικά «εξέγερση» και προβάλλει ως μοναδική λύση και διέξοδο τον «κοινωνικό διάλογο», ενώ εξάγει σαν οπουδαιές αρετές το συμβιβασμό και τις υποχωρήσεις.

Να ένα πολύ χαρακτηριστικό απόσπασμα από το άρθρο του: «Ούτε η δύναμη της προσωπικής γνώμης, ούτε το θάρρος για συμβιβασμούς και υποχωρήσεις, κυρίαρχα στοιχεία για την πραγματοποίηση ενός διαλόγου, αποτελούν στοιχεία που τιμά και προωθεί η πολιτική μας κοινότητα. Η άσκηση στο διάλογο ως μέσο προσδιορισμού των όρων της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης στο πλαίσιο των οικονομικών ή κοινωνικών σχέσεων έχει ατροφήσει. Έχει ατροφήσει ταυτόχρονα η καλλιέργεια δεξιοτήτων και ψυχικών στάσεων και νοοτροπιών στο προσωπικό επίπεδο που υποβοηθούν τη συνεννόηση και τη συναίνεση. «Η πολιτεία του τσαμπουκά» έχει οδηγήσει στον «πολίτη του τσαμπουκά».

Αυτή η τελευταία φράση είναι δανισμένη από μια έκφραση - διαπίστωση δημοσιογράφου, αρθρογράφου της «Ε», που τελευταία σε άρθρο του τονίζει ότι «κυβέρνηση και αντιπολίτευση προσπαθούν να

επιβάλουν τις απόψεις τους «χωρίς συναινετικές διαδικασίες, χωρίς διαπραγμάτευση, χωρίς διάλογο... Με τον τσαμπουκά κοντολογίς».

Έχει σημασία όμως ότι ο Κ. Σ. αυτή τη νοοτροπία και τη σκληρή στάση του τσαμπουκά δεν την περιορίζει στην κυβέρνηση και την αντιπολίτευση, αλλά την επεκτείνει και στους πολίτες και, εννοείται, σ' όλους τους εργαζόμενους. Ξέρουμε όμως ότι όχι μόνο για την κυβέρνηση, τη ΝΔ, το φιλοκυβερνητικό Τύπο, αλλά και για κομμάτων της αντιπολίτευσης και ηγετικά στελέχη αυτών των κομμάτων το λάθος το κάνουν και το άδικο το έχουν πάντα οι απεργού εργάτες, τα εργατικά σωματεία και τα συνδικάτα, οι διοικήσεις τους. Ποιος δεν έχει ακούσει και διαβάσει τι λέγεται και γράφεται για τους απεργούς της ΕΑΣ, για τους απεργούς οικοδόμους και τις συνδικαλιστικές ηγεσίες τους. Εντελώς διαφορετική όμως είναι η γνώμη και η εκτίμηση του λαού και των οργανώσεών του για τους κοινωνικούς αγώνες, για τις δικαίες απεργίες των εργαζομένων. Οι συχνές και διαφορετικές δημοσκοπήσεις που έγιναν σχετικά και οι εκδηλώσεις αλληλεγγύης στους απολυμένους της ΕΑΣ έδωσαν πολύ αποστομωτικές απαντήσεις στα ερωτήματα: ποιος έχει δικίο και ποιος άδικο, ποιος τραβάει το σχοινί και εφαρμόζει πολιτική γροθιάς και τσαμπουκά.

Ο συγγραφέας του κειμένου που εξετάζουμε θα πιστευτεί ασφαλώς ότι έκανε μια βαθιά κι αντικειμενική ανάλυση - ανατομία της σημερινής ελληνικής κοινωνίας και της οικονομικής και κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας που ζούμε. Αλλά από όσα διαβάσει και ακούσει πρέπει πολύ ν' αμφιβάλλει. Φυσικά είναι αδύνατο να γίνει αντίκρουση σ' όλα τα σημεία, όπου ξεπηδούν μόνοι τους οι αντιφάσεις και οι ανακρίβειες οι τόσες εικόνες ανημπόριας και παραμόρφωσης της αλήθειας. Θα σταθώ μόνο σε μερικές. Ο Κ. Σ. θεωρεί πανάκεια τον «κοινωνικό διάλογο». Γράφει: «Ο κοινωνικός διάλογος εμφανίζεται, σ' έναν τόπο κουραζόμενο και αηδισμένο από αναμετρήσεις, ως σανίδα σωτηρίας. Μπορεί να υπάρξει σε μια εποχή οικονομικής κρίσης, όπου το ζητούμενο είναι η κατανομή των βαρών και όχι η κατανομή των κερδών».

Αλλά ποτέ το ζητούμενο στην ελληνική κοινωνία δεν ήταν η κατανομή των βαρών και το ανισόμετρο φόρτωμά τους στις πλάτες των πιο αδύνατων, των εργαζομένων; Γνωρίζει κάποια εποχή, ας πούμε της «εντατικής» - επεκτατικής μεταπολεμικής εκβιομηχάνισης που μοιράστηκαν έστω και ψιχουλα από τα κέρδη στους μισθοσυντηρητές; Κι ακόμη: στη σημερινή περίοδο της γενικής κρίσης, έπαψαν να υπάρχουν κέρδη και μάλιστα υπερκέρδη; Πού πηγαίνουν αυτά. Και πώς και πού συμμετέχει το μεγάλο ελληνικό κεφάλαιο, οι μονοπωλιακές επιχειρήσεις

του στα βάρη; Ποιος είναι οι θυσίες που κάνει; Και πώς πραγματοποιείται η γνωστή ευχή χωρίς αποδέκτη του Προέδρου της Δημοκρατίας για θυσίες από όλους ανάλογα με την ικανότητα του καθενός; Αλλά ας δεχτούμε πως η απάντηση στο ερώτημα που τον απασχολεί για τον κοινωνικό διάλογο και την αναγκασιότητα του είναι αυτή που γράφει: «μπορεί να συνοψιστεί σε τρεις λέξεις: Με ισχυρή ελληνική κοινωνία».

Ποιος όμως θα κάνει μια σαστισμένη και βυθισμένη στην κρίση ελληνική κοινωνία, όπου κυριαρχεί «το γενικό ξεχαρβάλωμα και η παρακμιακή αποσύνδεση» — κατά τον συγγραφέα — ποιος θα την κάνει γερή και ισχυρή κοινωνία; Αυτό το θαύμα της μεταμόρφωσης αποφεύγει να μας το πει. Οι κοινοί και πρακτικοί άνθρωποι τα σάπια πράγματα τα κόβουν, τα πετάνε, ή τα γκρεμίζουν. Μερικοί σοφοί, νεότεροι παιδαγωγοί και πολιτικοί παιδονόμοι τα κάνουν γερά και τροφαντά με την «αγιαστούρα» των θεσμών! Από θεσμούς έχουμε χορτάσει. Και το ζήτημα παραμένει ποιος και πώς τους εφαρμόζει. Γιατί και στην ελληνική κοινωνία μας κυριαρχεί ο νόμος της αστικής κοινωνίας: «όποιος έχει μαχαίρι τρώει πεπόνι». Ορίστε που κι ο κ. πρωθυπουργός κι αρχηγός της ΝΔ κ. Κ. Μητσότακας — κι όχι μόνο ο πρόην υπουργός του ΠΑΣΟΚ Κ. Σημίτης — είναι πανέτοιμος, αφού έκανε όσα έκανε (έβυσε, απέλυσε και καρατόμησε χιλιάδες εργάτες), να ιδρύσει ένα νέο σπουδαίο θεσμό διαλόγου και συναίνεσης — το Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πολιτικής!

Από τους «πρώτους διδάξαντες»

Συμπληρωματικά στα παραπάνω, από το πόνημα του Κ. Σ. κι από τη δράση του ως υπουργού στις κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ και μάλιστα σε βασικά υπουργεία, επιβάλλονται οι παρακάτω κριτικές παρατηρήσεις:

1) Η εικόνα που σκιαγραφεί για τα χάλια της ελληνικής οικονομίας και την αργή, βασανιστική εξέλιξη της είναι παραστατική. Και λίγο πολύ ακριβής μόνο στις λεπτομέρειες κι όχι στο κύριο και καθοριστικό, το ότι η πρώτη και κεφαλαιώδης αιτία για τα δεινά του λαού και της χώρας ήταν και παραμένει ο καπιταλιστικός τρόπος ανάπτυξης της χώρας σε συνθήκες πολύπλευρης εξάρτησης από τον ιμπεριαλισμό. Εξάρτηση και υποδούλωση που παλιά, με τη δημιουργία του ελληνικού αστικού κράτους, ήταν τα τοκογλυφικά δάνεια των ξένων κι η υπηρεσία του δημόσιου χρέους που αφαιρούσαν κι αφαιρούν δυστυχώς ακόμη κάθε εθνική ικμάδα, και μαζί μ' αυτά και γι' αυτά στρατιωτικούς επεμβάσεις κι αποκλεισμοί και διεθνής οικονομικός έλεγχος. Κι ύστερα πάλι δά-

νεια επί δανείων, για να πληρωθούν τα προηγούμενα χρέη, και κατόπιν αγγλική κατοχή, δόγμα Τρούμαν, αμερικανοκρατία, ΝΑΤΟ, ΕΟΚ και τελευταία Μάαστριχτ.

2) Η δημοσιοποίηση των ιδιωτικών κεφαλαιοκρατικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα και η εθνικοποίηση στην Αγγλία άρχισε με τις συντηρητικές κυβερνήσεις, με ΕΡΕ - ΝΔ εδώ, με τους Τόρηδες εκεί, αλλά προχώρησε και επεκτάθηκε από τους σοσιαλιστές του ΠΑΣΟΚ και τους Αγγλούς Εργατικούς. Οι χρεοκοπημένες ή προβληματικές επιχειρήσεις γίνονται δημόσιες ή εθνικοποιούνται κι αν εξυγιανθούν και γίνουν κερδοφόρες επιστρέφονται στους πρώην ιδιοκτήτες!

3) Ο ρόλος του ΠΑΣΟΚ, στη δική του βετία, και προσωπικά του κ. Σημίτη στο παραφούσκωμα των πελατειακών σχέσεων και στην επιβίωση των δημοσίων επιχειρήσεων με υπεράριθμο κι άσχετο προσωπικό ήταν ιδιαίτερα ευδόκιμος. Διόρισαν πολλές εκατοντάδες χιλιάδες «ημετέρους», με την πεποίθηση ότι θα παρέμεναν ισόβια στην εξουσία. Πραγματικά σ' αυτήν τη δραστηριότητα δεν είναι από τους τελευταίους, αλλά από «τους πρώτους διδάξαντες». Την ίδια εξαιρετική επίδοση έδειξαν και στην επιβολή αυταρχικών μεθόδων και στην καταναγκαστική εφαρμογή της μονόπλευρης λιτότητας. Βέβαια έχουν μιλήσει και μιλάνε πάλι για κοινωνικό διάλογο, για συναίνεση, για δημοκρατία, αλλά κι οι πραιοί και μελιχίοι άνθρωποι του ΠΑΣΟΚ, όταν έγιναν «σοσιαλιστές υπουργοί», χρησιμοποίησαν πολιτική πυγμής, για να επιβάλουν το σταθεροποιητικό πρόγραμμα τους της μονόπλευρης λιτότητας. Ποιος εργαζόμενος ξεχνάει ότι είχαν κηρύξει εκτός νόμου τις απεργίες.

4) «Κοινωνία των πολιτών», όπως ευαγγελίζεται ο «πρώην σοσιαλιστής υπουργός», δεν υπάρχει όχι μόνο στη χώρα μας, αλλά και πουθενά. Και δεν υπάρχουν ισότιμοι πολίτες, λόγω φύλου και ταξικής καταγωγής. Σε ποιο κράτος, στην Αμερική ή στην Ευρώπη, οι γυναίκες είναι πραγματικά ισότιμες με τους άντρες; Και πού οι εργάτες έχουν τα ίδια δικαιώματα και ελευθερίες με τ' αφεντικά, τους εργοδότες; «Η κοινωνία των πολιτών» μένει, λοιπόν, όνειρο και κατάκτηση για το μέλλον.

5) Τέλος, ο κοινωνικός διάλογος είναι χρήσιμος, αν κι εφόσον είναι πραγματικός κι όχι πρόσχημα για επιβολή της άποψης, της θέλησης του ισχυρότερου. Αλλά δεν είναι το κύριο μέσο, ούτε μονόδρομος. Μονόδρομος, αποφασιστικό μέσο, είναι ο κοινωνικός αγώνας. Ο,τι κατακτήθηκε κι ό,τι θα κατακτηθεί, ό,τι μεγάλο και ανθρώπινο κερδήθηκε και θα κερδηθεί, αυτό θα γίνει μόνο με τους μαχητικούς, ενωτικούς αγώνες των εργαζομένων.

Βάσος ΓΕΩΡΓΙΟΥ